

UN CUPTOR APARTINÎND CULTURII CRIȘ DESCOPERIT LA CEPTURA.

DE

DAN LICHARDOPOL

În cadrul cercetărilor arheologice sistematice întreprinse de Muzeul de istorie și arheologie Prahova la Ceptura¹ (jud. Prahova), au fost efectuate cercetări de suprafață în zonă. Cu acest prilej, pe teritoriul satului Ceptura de Sus, în punctul numit de localnici „Ripa mare”, situat pe malul stîng al pîrîului Ceptureanca, aproape de hotarul cu satul Rotari,

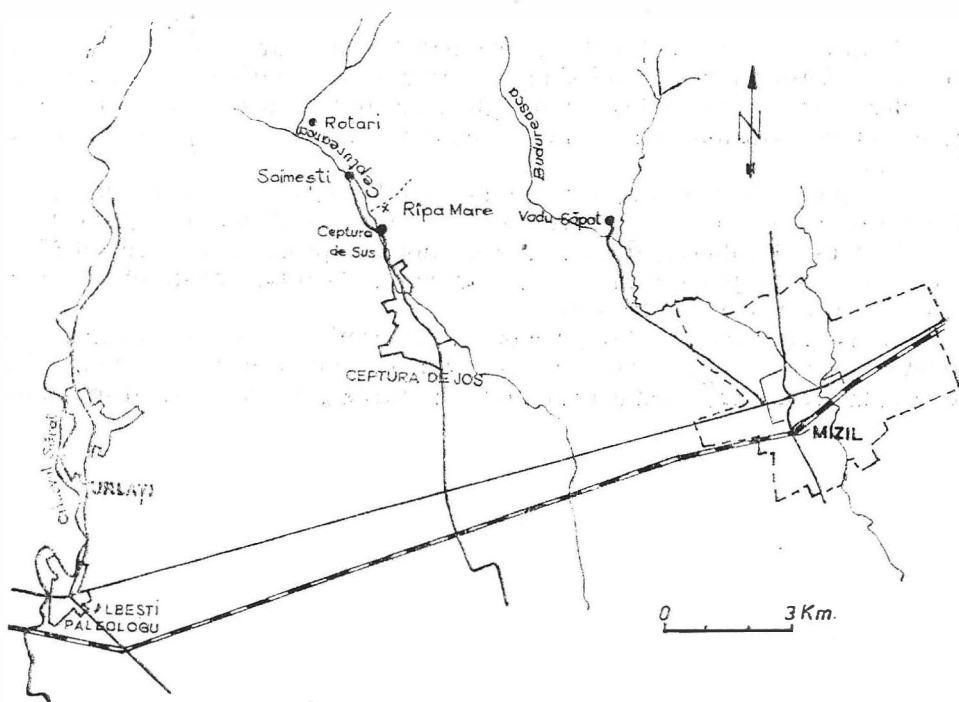

Fig. 1. Harta cu amplasarea comunei Ceptura și a punctului „Ripa Mare”.

au fost descoperite, în malul de nord al râpei, resturile unui cuptor, în interiorul căruia se aflau cîteva fragmente ceramice de tip Criș (fig. 1).

„Ripa mare”, după cum sugerează și numele, este un făgaș adînc, azi de peste 5 m, orientat est— vest, folosit drept drum de acces dinspre satul

¹ Comuna Ceptura se află aproximativ la mijlocul distanței dintre orașele Urleți și Mizil, la cca. 6 km nord de șoseaua Ploiești—Buzău.

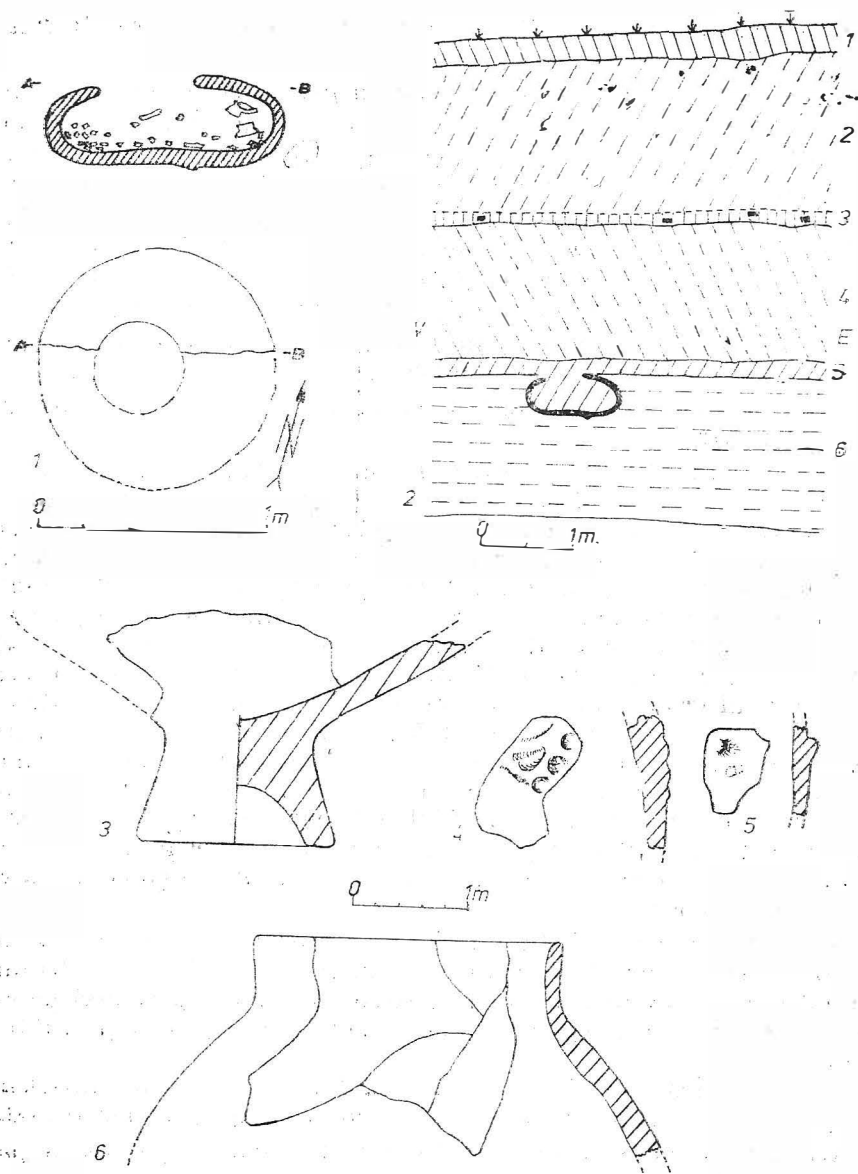

Fig. 2. Cuptura. 1 planul și profilul cuptorului de olar. 2 profilul peretelui de nord al „Ripei Mari”, porțiunea cuprinzând cuptorul de olar. 3—6 ceramică din cuptorul de olar de la Ceptura.

Soimești către mină. Toreanții care l-au săpat își deversează apele în Ceptureanca, ce se află la vest.

În condițiile existenței malului înalt de peste 3 m, soțotit de la nivelul actual al solului până la adâncimea cuptorului, am taluzat peretele ripei în zona complexului, după care am secționat și curățat porțiunea de cuptor păstrată în mal.

Stratigrafia peretelui „Ripei mari” (fig. 2/2) este următoarea (de sus în jos):

1. stratul vegetal; humus cenușiu închis, gros de cca 0,25 m;
2. strat negru — cenușiu închis, steril arheologic, gros de cca 1,60 m;
3. strat negru cenușiu deschis cu pigmentație de chirpic, gros de cca 0,10—0,15 m, conținând fragmente ceramice de tip Ipotești — Cindești.
4. strat brun — cenușiu închis, gros de cca 1,40 m, steril arheologic;
5. strat brun — cenușiu deschis, gros de cca 0,10—0,15 m, de la baza căruia a fost săpată groapa cuptorului, marcat de existența fragmentelor ceramice de tip Criș și a unor granule de chirpic;
6. strat cenușiu deschis cu infiltrații gălbui, până la fundul actual al ripei, aflat la —5,20 m de la marginea ripei.

După secționarea și curățarea cuptorului, s-au putut face următoarele constatări:

Cuptorul (fig. 2/1) fusese săpat în chip de groapă simplă, „pungă”, adincindu-se de la nivelul străvechi de călcare (stratul Criș) în pământul viu. Privit în plan, potrivit observațiilor care s-au putut face asupra porțiunii păstrate, forma cuptorului este circulară. În secțiune, complexul are formă ovoidală, cu deschiderea gurii orientată în sus, zonă în care se arcuiește cvasi-simetric, gura cuptorului fiind plasată ușor excentric față de planul circular al complexului. Pereții cuptorului sînt adînc pătrunși de arsură (cca 0,05—0,07 m) și au o culoare cărămidie deschisă. Fundul-vatră al gropii cuptorului era ars vinețiu-roșcat. Atît vatra, cît și pereții și bolta cuptorului nu au fost făcute (luite) după săparea prin scobire a gropii. Solul deosebit de compact, care se află sub nivelul Criș, a permis obținerea, fără lutuială, a unor suprafețe ferme. Cel puțin în etapa actuală a cercetării, profilul existent neoferind decît certitudinea existenței nivelului Criș, cuptorul nu poate fi legat de vreun complex adiacent, pe locul descoperirii nefiind întreprinse pînă în prezent cercetări sistematice.

Inventarul cuptorului. În interiorul cuptorului au fost găsite fragmente de vase, resturi de cărbune și cenușă, totul zăcînd în pămîntul de umplutură. Lipsa unor depuneri masive de cărbune și cenușă pe vatră demonstrează că, în momentul abandonării, cavitatea cuptorului era curățată.

Ceramica descoperită în camera cuptorului poate fi împărțită în două grupe: 1. cu slip fin, acoperit de culoare roșie; 2. barbotinată.

Atît prima cît și a doua grupă ceramică conțin pleavă în pastă.

Din prima grupă face parte un fragment de strachină cu picior tronconic, arsă cărămiziu-gălbui, neagră în secțiune, cu un slip fin de culoare cărămiziu-roșcată. Pe suprafața interioară, cît și pe cea exterioară, se păstrează urme de vopsea roșie (fig. 2/3). Tot din această grupă mai face parte și un fragment de oală cu gîtul cilindric și corpul globular (fig. 2/6).

Dintre fragmentele ceramice aparținînd grupei barbotinate se remarcă un fragment cu decor format dintr-o proeminență amprentată cu un grupaj de patru alveole executate cu vîrfurile degetelor reunite (fig. 2/4) și un alt fragment ornamentat cu un butonaș (fig. 2/5). Din aceeași

grupă face parte un fund de vas puternic așchiat, vizibil deformat, din pastă arsă negru-cenușiu închis, provenind probabil de la un vas rebutat.

Prezența culturii Criș pe teritoriul comunei Ceptura reprezintă un fapt cunoscut², fără a se fi putut preciza însă amplasarea în teren a obiectivului Criș. Recenta descoperire de la Ceptura deschide posibilitatea ca descoperirile mai vechi să provină tot de la „Rîpa mare”, fără a exclude însă probabilitatea existenței unui alt punct necunoscut încă.

Datele obținute pînă în prezent fac dificilă încadrarea cronologică mai nuanțată a complexului prezentat. Pe baza materialului ceramic provenit din cuptor sau din strat, se pot face însă apropieri de unele materiale asemănătoare ca formă și structură provenite din fazele mijlocii ale culturii Criș (Criș II B și III A).

Fragmentul de cupă cu picior (fig. 2/3) prezintă analogii cu piese similare de la Let (faza Let II)³ și Beșenova (faza III A a culturii Criș)⁴.

Fragmentul de oală cu gîtul cilindric și corpul globular își are analogii în exemplarele descoperite la Cuina Turcului⁵ și Beșenova⁶, datate în fazele II B și respectiv III A din cultura Criș.

Pe fragmentele ceramice din pastă fină, netezită îngrijit, deși afectată de coroziune, sînt ușor vizibile, pe porțiuni întinse, urmele unui slip roșu. Pe materialul recuperat nu au fost constatate rămășițele vreunui decor pictat. Dealtfel, în fazele Criș II B și III A, la grupa ceramică fină și semifină, predomină ceramica monocromă și mai apoi cea cu slip roșu⁷.

Decorul alveolar și cel cu butoni, prezente pe cîteva fragmente de la Ceptura (fig. 2/4,5), apar frecvent în etapele Criș II B și III A⁸. Fragmente de vase decorate cu grupaje de alveole au fost descoperite și la Tîrșoru Vechi, într-un orizont Criș, databil aproximativ în aceeași perioadă⁹.

Elementele care ne îndreptătesc să considerăm complexul descris drept cuptor de olar sînt:

1 — arsura portocalie — deschisă a pereților curbați și vinetiu — roșcată a vîtrei — are grosimi cuprinse între 0,05 — 0,07 m. indicînd dezvoltarea unor temperaturi mult superioare celor necesare preparării hranei.

2 — în tot cuprinsul porțiunii de cuptor păstrate nu au fost descoperite oase arse de animal.

Considerăm cuptorul de la Ceptura ca aparținînd tipului în groapă simplă. Cuptoarele de olar de un tip asemănător au fost descoperite, mai recent, la Cîrcea — Viaduct și Hotărani — la Turn¹⁰. Păstrarea

² Victor Teodorescu, SCIV. 14. 1963. 2. p. 251—274; publică fragmente ceramice aparținînd culturii Criș, aflate la biserica din sat. al căror loc de descoperire nu a putut fi identificat.

³ Eug. Zaharia, Dacia, N.S., 6. 1962, p. 21, fig. 9/7.

⁴ Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*. Cluj-Napoca, 1979, pl. VI, A15.

⁵ *Ibidem*, pl. V, A 28.

⁶ *Ibidem*, pl. VI, A 15.

⁷ *Ibidem*, p. 44 și 47.

⁸ *Ibidem*, p. 39, fig. 3 și tabel 3.

⁹ Victor Teodorescu, *op. cit.*, p. 264.

¹⁰ M. Nica, Drobeta, 1978, p. 21, fig. 2/1—4.

parțială a cuptorului de la Ceptura ar putea face discutabilă încadrarea sa în tipul de cuptor în groapa simplă. Sînt însă cîteva detalii de construcție care constituie tot atîtea argumente în favoarea acestei încadrări tipologice. În primul rînd lipsa hornului care apare constant la tipul de cuptor cu gură de foc¹¹. Avînd în vedere poziția excentrică a deschiderii de la partea superioară a cuptorului, gură de foc, pentru a se asigura tirajul și o bună ardere a vaselor, trebuia amplasată în partea opusă, caz în care ar fi fost surprinsă. Tot pentru încadrarea tipologică propusă pledează planul circular și boltirea puternică a pereților, care conferă cuptorului un profil ovoidal, elemente absente la cuptoarele neolitice cu gură de foc descoperite pînă acum¹².

Prin încadrarea sa culturală și cronologică prezentată mai sus, cuptorul de olar de la Ceptura reprezintă, în stadiul actual al cercetării noastre, atestarea unuia dintre cele mai vechi complexe de acest tip descoperite pe teritoriul țării noastre.

UN FOUR APPARTENANT À LA CULTURE CRIȘ DECOUVERT À CEPTURA

RÉSUMÉ

Sur le territoire de la commune Ceptura, située dans la zone des collines sous-carpathiques, entre les villes de Urlați et de Mizil, à environ 6 km nord de la route Ploiești — Buzău, au point „Rîpa Mare”, on a découvert un four de poterie appartenant au type de four en fosse simple. Le matériel céramique découvert dans le four est encadré chronologiquement aux phases II B et III A de la culture Criș.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Carte avec l'emplacement de la commune Ceptura et du point „Rîpa Mare”.

Fig. 2. Ceptura. 1 plan et profil du four de poterie. 2 profil du mur de nord de „Rîpa Mare”, portion comprenant le four de poterie. 3—6 céramique du four de poterie de Ceptura.

¹¹ M. Nica, *Dacia*, N.S., 21, 1977, p. 34, fig. 16; idem, *Drobeta*, 1978, p. 19, fig. 1, 2, 4—6.

¹² Idem, *Drobeta*, 1978, p. 19, fig. 1/1, 4—6.